

Problemen rondom de boomkwekerij in het centrum Boskoop

1. Inleiding

De gunstige conjunctuur der laatste jaren is aan het centrum Boskoop niet ongemerkt voorbijgegaan. Integendeel, de bedrijfsresultaten zijn ongekend gunstig en de exportwaarde der boomkwekerijprodukten is hoger dan ooit in het verleden het geval was.

Er zijn in dit boomkwekerijgebied echter ook omstandigheden, die remmend werken op de verdere ontwikkeling. In deze beschouwing zal in de eerste plaats aandacht worden geschonken aan de omstandigheden, die de produktiekosten en de kwaliteit der gewassen ongunstig beïnvloeden. Daarnaast zal worden nagegaan waarom de oppervlakte boomkwekerij zich niet uitbreidt. Weliswaar is sedert de oorlog de produktie per hectare gestegen, maar hiermede is het achterwege blijven van oppervlakteuitbreiding nog niet verklaard.

Verder zullen worden besproken het dreigend tekort aan opvolgers in de bedrijven en de over het algemeen onvoldoende investering voor onderhoud en vernieuwing. Tevens wordt nagegaan hoe onderzoek, voorlichting en onderzoek een bijdrage tot verbetering kunnen leveren.

2. Milieufactoren

De milieufactoren die van grote invloed zijn op de produktie- en uitbreidingsmogelijkheden, zijn: klimaat, bodem, ontsluiting en verkaveling.

a. Klimaat

Hierover kunnen wij kort zijn; ons zeeklimaat is zeer gunstig voor de boomteelt. Nachtvorsten komen in het waterrijke centrum Boskoop weinig voor. In enkele dieper gelegen, aangrenzende polders is het nachtvorstgevaar groter. Dit maakt het vestigen van boomkwekerijbedrijven in deze polders minder aantrekkelijk.

b. Bodem

Goede grond voor de uitoefening van de boomkwekerij is ongetwijfeld in de naaste omgeving van het centrum in voldoende mate aanwezig.

Gebrek aan goede grond kan dus niet een van de oorzaken van het achterwege blijven van uitbreiding zijn. Het is echter niet gemakkelijk grond van de boeren te pachten of in eigendom te verkrijgen. Bovendien zijn door de gebrekkige ontsluiting en de krachtige centrumwerking van het bestaande boomkwekerijgebied ver buiten het centrum gelegen percelen voor de boomkwekers weinig aantrekkelijk.

De Boskoopse grond bezit naast vele voor de boomkwekerij gunstige eigenschappen enkele ernstige gebreken, die in hoofdzaak een gevolg zijn van een slechte waterhuishouding. Op vele bedrijven is de grond in het winterhalfjaar te nat en in het zomerhalfjaar soms te droog. Enkele nadelen hiervan zijn een slechte invloed op de lengtegroei en

het wortelstelsel der gewassen, een groot verlies aan arbeidsuren bij de grondbewerking, het rooien, het planten en de onkruidbestrijding, weinig mogelijkheden voor mechanisatie van de grondbewerking en hogere kosten voor grondaanvulling vanwege de sterke klink.

Door onderzoek en voorlichting op het gebied van waterhuishouding en drainage kunnen kwaliteitsverbetering, belangrijke arbeidsbesparing en wellicht betere mechanisatiemogelijkheden worden bereikt. Ook het probleem van de grondaanvulling (nodig door klink en afvoer van grond met de gewassen) kan door verbetering van de waterhuishouding waarschijnlijk grotendeels worden opgelost.

c. *Ontsluiting*

De slappe veenbodem maakt de aanleg en het onderhoud van wegen zeer duur. De dichtheid van het huidige wegennet is zeer onvoldoende. De wegen zijn grotendeels te smal voor zwaar wegverkeer en bevinden zich gedeeltelijk in deplorabele toestand. Vele bedrijven liggen niet aan een weg; de woning en het bedrijf liggen dan gescheiden, waardoor het bedrijf in de meeste gevallen van elektriciteit verstoken blijft. Vervoer met grote vrachtwagens is slechts op enkele wegen mogelijk; verschillende exportbedrijven zijn zelfs niet per auto bereikbaar. De produkten worden grotendeels over het water vervoerd. De onbeschoeide slootkanten laten motorisering van dit watertransport niet toe. Door dit alles gaat het vervoer der produkten met een zeer groot verlies aan arbeidsuren gepaard. Verbetering van de beschoeiing en ontsluiting van de bedrijven, bijvoorbeeld door middel van streekverbetering, zou dan ook voor het gehele centrum een zeer grote vooruitgang betekenen.

d. *Verkaveling*

De perceelsspreiding is over het algemeen niet ongunstig. Slechts van enkele grotere bedrijven

liggen de percelen vrij ver uiteen. De vorm der percelen is echter tengevolge van het te grote aantal sloten en de te geringe dichtheid van het wegennet ongunstig. De normale kavelbreedte is 20 m, de kavellengte varieert tot maximaal 1000 m. De lange smalle kavels belemmeren het intern vervoer te land, veroorzaken verlies aan arbeidsuren en verhinderen een meer rationele bedrijfsvoering. Wijziging van de perceelsvorm, slechts mogelijk door het dempen van een gedeelte der sloten, zou bij eventuele streekverbetering zeker moeten worden overwogen.

3. **Bedrijfstype**

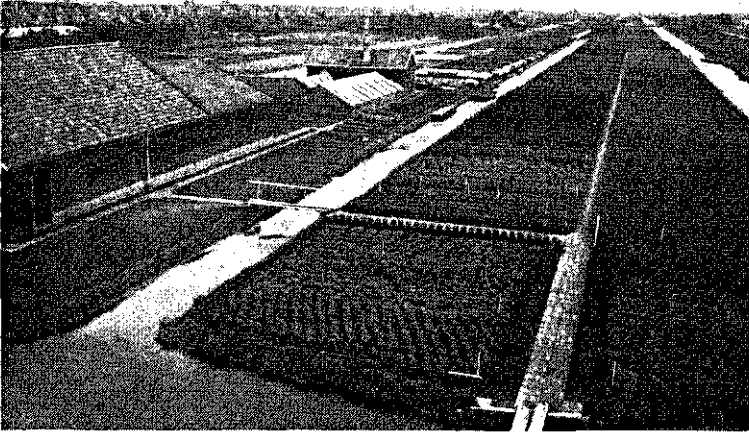
Het Boskoopse bedrijf kan worden gekenschetst als een zeer arbeidsintensief kleinbedrijf met sterk traditionele inslag. In dit bedrijfstype zijn de factoren die de produktiekosten en/of de kwaliteit der gewassen ongunstig beïnvloeden, van drieërlei aard.

a. *Geringe specialisatie en geringe differentiatie in het kweekproces*

De oorzaak van de *geringe specialisatie*, dus van de neiging om per bedrijf een zeer sterk gevarieerd sortiment te kweken, moet vooral worden gezocht in de sterke prijsschommelingen die per produkt kunnen optreden. Men tracht het risico zoveel mogelijk te spreiden. Ook is van invloed dat vele kwekers bijzondere belangstelling hebben voor het plantenmateriaal. Verder leidt de noodzaak om voor de handel over zeldzame artikelen te beschikken tot het kweken van kleine partijen bijzondere gewassen. Deze zeer grote variatie belemmert echter het opdoen van gespecialiseerde vakkennis, vergroot in sterke mate de arbeidsbehoefte en maakt een juist technisch en economisch bedrijfsbeheer uiterst moeilijk.

Voor het centrum als geheel is een grotere specialisatie in hoogwaardige kwaliteitsgewassen gewenst. Gewassen die op sterk gemechaniseerde

Overzicht van een kwekerij. Links pakloods, kweekkas, kashok en bakken, op de achtergrond bergloods

bedrijven in massa kunnen worden geteeld, zullen op den duur grotendeels uit het centrum moeten verdwijnen. Deze ontwikkeling wordt thans geremd door onvoldoende uitbreiding van de boomkwekerij op de zandgronden.

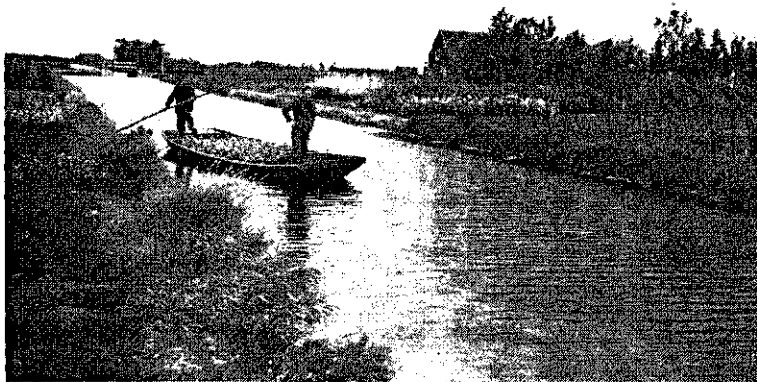
Een belangrijke taak voor de voorlichtingsdienst is een grotere specialisatie te stimuleren.

In het centrum Boskoop zijn kweker en handelaar veelal in dezelfde persoon verenigd. Daardoor is er een *geringe differentiatie tussen handel en produktie*. Een verklaring voor het ontstaan van de combinatie kweker-handelaar is te vinden in de noodzaak voor de handelaar om ook bij hoogconjunctuur over een basisvoorraad te beschikken, om zijn vaste personeel ook buiten het pakseizoen te binden en om over een 'showroom' te beschikken. De combinatie kweker-handelaar brengt het gevaar mee dat de kwekerij en de handel of een van beide met onvoldoende vakkennis en zorg worden gedreven. Omstandigheden die leiden

tot een te sterke uitbreiding van de groep kwekers-handelaars ten koste van de groep kwekers, moeten daarom als ongewenst worden beschouwd. (In dit verband zij gewezen op de ongunstige invloed van het prijzensysteem).

Ook de *differentiatie binnen het kweekproces* is over het algemeen gering. Op de meeste bedrijven wijdt men zich niet alleen aan de teelt van grondstoffen (bijvoorbeeld onderstammen) maar ook aan de vermeerdering, het opkweken van pootgoed en het doorkweken van grotere planten. Dit behoeft geen bezwaar te zijn, maar leidt soms tot minder economische produktie, vooral omdat niet altijd voldoende rekening wordt gehouden met de arbeidsintensiteit der verschillende fasen. Men kan bijvoorbeeld de meer arbeidsextensieve opkweek van grotere produkten aantreffen op kleine bedrijven met relatief ruime arbeidsbezetting en de zeer arbeidsextensieve vermeerdering op bedrijven die worstelen met een arbeidstekort. Door

In Boskoop worden de meeste boomkwekerijprodukten over het water vervoerd

het sterk toenemen van de vraag naar plantgoed gaan verschillende bedrijven zich speciaal op het kweken van plantgoed toeleggen. Het is de taak van de voorlichting deze ontwikkeling, die mede bevorderd werd door verbetering van de vermeerderingsmethoden (waarbij het stek-onderzoek een zeer belangrijke rol speelde), te stimuleren.

Meer bedrijfseconomisch onderzoek is gewenst doch tengevolge van de gecompliceerdheid van de bedrijfsstructuur uiterst moeilijk.

b. Kweektechnische factoren

Daar in principe de moeilijkheden, verbonden aan de techniek van het kweken, voor de boomkwekerij en voor de andere intensieve takken van tuinbouw gelijk zijn, moge hier slechts op enkele bijzonderheden worden gewezen.

Het grootste deel van de produktiekosten (naar schatting 70%) wordt gevormd door de post ar-

beid. Verder komen in het boomkwekerijbedrijf hoge arbeidstoppen voor doordat in voor- en najaar belangrijke, zeer veel arbeid vragende werkzaamheden samenvallen. In het voorjaar zijn dit in hoofdzaak: rooien, afleveren, verpakken en verzenden, grondbewerking, planten, onkruidbestrijding en snoeien. In de herfst worden dezelfde werkzaamheden verricht met uitzondering van het snoeien en binden. In deze perioden is er dan ook steeds een tekort aan arbeidskrachten ondanks het feit dat er zeer veel overuren worden gemaakt. Een der belangrijkste taken van het onderzoek is na te gaan op welke wijze arbeidsbesparing mogelijk is. Wat het rooien, het planten en de grondbewerking betreft, zal vooral moeten worden gestreefd naar betere ontwatering van de grond, beter intern vervoer op de bedrijven en grotere specialisatie in de gewassen. Voor de onkruidbestrijding bieden chemische middelen met een lange werkingsduur grote mogelijkheden.

Onderzoek naar betere bewaar- en verpakkingsmethoden kan wellicht leiden tot grotere spreiding bij de verzending en het rooien. In het bijzonder vraagt ook het zeer oneconomische afleveringssysteem dringend om verbetering. De kweker levert namelijk zijn produkten af aan de pakloods van de handelaar of aan de overscheepplaats van de polder. Veelal gaat het om kleine partijen, zodat mede door de slechte ontsluiting en de perceelsvorm een ontelbaar aantal arbeidsuren bij het vervoer verloren gaat. Wel is er de laatste jaren enige verbetering merkbaar doordat sommige handelaren kleine partijen combineren en het vervoer meer wordt gemechaniseerd. Een grondige verbetering van het systeem blijft echter urgent.

Een bijzondere plaats in de boomkwekerij neemt tenslotte de vermeerdering der gewassen in. De kwekers bezitten over het algemeen veel kennis van dit onderdeel. Toch is gebleken dat onderzoek naar betere vermeerderingsmethoden (met name het stekken) kan leiden tot een belangrijke produktieverhoging. Krachtige voortzetting van dit onderzoek is daarom gewenst.

c. Bedrijfsbeheer

Het bedrijfsbeheer is vaak een minder sterk punt. Het bedrijfseconomisch inzicht inzake kosten, arbeidsverspilling, bedrijfsindeling en dergelijke is over het algemeen zwak ontwikkeld. De hoofdoorzaak van deze tekortkomingen moet ongetwijfeld worden gezocht in de geringe specialisatie en differentiatie. De gecompliceerdheid van de bedrijven maakt een goed bedrijfseconomisch inzicht vrijwel onmogelijk en stelt zeer hoge eisen aan de vak-kennis.

Ook is van invloed de vaak langdurige afwezigheid der kwekers-handelaren. Hierdoor heeft deze in velerlei opzicht toonaangevende groep in het algemeen onvoldoende tijd beschikbaar om het bedrijf zelf te leiden.

Onderwijs en voorlichting kunnen bij het bestaande gecompliceerde bedrijfstype (en het bescheiden

voorlichtingsapparaat) slechts in beperkte mate bijdragen tot verbetering van het bedrijfsbeheer. Veel-er zal de aandacht geconcentreerd moeten worden op mogelijkheden tot vereenvoudiging.

4. Handel

Ruim 75% van de gehele Nederlandse export van boomkwekerijgewassen wordt door Boskoop verzorgd. Daar de bedrijven nauw betrokken zijn bij de afzet en de handel der produkten, zullen deze punten vrij uitvoerig worden besproken. Bovendien zal bijzondere aandacht worden geschonken aan het systeem der vaste maximum- en minimum-prijzen.

a. Afzet

De produktie van het centrum Boskoop is voor 80 à 90% voor export bestemd. De exportmogelijkheden bepalen dan ook grotendeels de bedrijfsresultaten. In geen enkele tak van tuinbouw is de export in de loop der jaren zo veranderlijk geweest als in de boomkwekerij. De oorzaak hiervan is in de eerste plaats gelegen in het feit, dat boomkwekerijgewassen bij uitstek luxe-produkten zijn, waardoor de vraag zeer conjunctuurgevoelig is. Voor het centrum Boskoop was vrijwel de gehele periode 1931—1948 een slechte tijd met dieptepunten in 1933 en direct na de oorlog. De gevolgen daarvan waren een gestadige, zij het nog bescheiden inkrimping van het areaal, het afvloeien van vele jongeren naar andere beroepen en emigratie. Waarschijnlijk vormt de vrees voor omslag in de conjunctuur een der grootste belemmeringen voor verdere uitbreiding en investering in de bedrijven. In de tweede plaats zijn kunstmatige handelsbelemmeringen verantwoordelijk voor sterke wisselingen in de export. Zij bestaan uit hoge invoerrechten (Duitsland, Engeland), contingentering (Frankrijk, Denemarken, Finland) of zeer strenge fytosanitaire bepalingen (V.S.). Deze handelsbelemmeringen hangen niet alleen voortdurend als een zwaard van Damocles boven de export, maar

kunnen ook de afzetmogelijkheden per produkt (en daarmee de prijs) sterk beïnvloeden. Bovendien kunnen zij de vraag naar bepaalde kwaliteiten sterk wijzigen. Zo is sedert de oorlog de vraag zo sterk verschoven naar jong materiaal (onder andere door heffing van invoerrechten per gewicht), dat in Boskoop nog slechts zeer weinig groter materiaal wordt gekweekt. Dit betekent een snellere roulatie van de produkten op de kwekerij en moet als een gunstige ontwikkeling worden beschouwd.

Onze export heeft op de buitenlandse markt een aanvullend karakter. Ook hierdoor kunnen de afzetmogelijkheden per produkt sterk schommelen (bijvoorbeeld door overschotten in de betrokken landen).

De sterke wisselingen in de export zijn niet alleen beslissend voor de bedrijfsresultaten van de gehele boomkwekerij in het centrum Boskoop, doch werken door de grote prijsschommelingen per produkt bovendien belemmerend op de specialisatie in de bedrijven en veroorzaken regelmatig een 'achter de markt aanlopen'.

De vraag hoe de exportmogelijkheden zich in de toekomst zullen ontwikkelen, is moeilijk te beantwoorden. Gunstige factoren zijn onder andere de sterk gestegen welvaart in vrijwel alle afzetgebieden, de veel grotere behoefte aan openbaar en particulier groen bij woning- en industriële bouw, waardoor het produkt zijn luxe karakter enigszins verliest, en de — misschien — betere conjunctuurbeheersing. Ook van de goede reclame, welke door Plant Propaganda Holland wordt gevoerd, mag een gunstige werking worden verwacht. Een ongunstige factor is de sterk gestegen produktie in enkele landen, waaronder de Verenigde Staten van Amerika en Duitsland; laatstgenoemd land exporteert in stijgende mate.

De afzetmogelijkheden in het binnenland, voor het centrum Boskoop vooral ook indirect van betekenis, kunnen ongetwijfeld nog worden vergroot, wanneer het aantrekkelijke produkt beter onder het

bereik van de afnemer, in dit geval de tuinbezitter, wordt gebracht. Aanleg van stands langs de weg, een systeem dat in de Verenigde Staten grote opgang maakte, zou in ons land het gebruik van boomkwekerijprodukten waarschijnlijk aanzienlijk doen stijgen. *

b. Handelssysteem

De exporteur (kweker-handelaar) en/of zijn reiziger verkent persoonlijk de buitenlandse markt en verkoopt aan zijn klanten de produkten van het eigen bedrijf en van de kwekers in het centrum Boskoop (eventueel ook van kwekers buiten het centrum). Na terugkomst koopt hij de benodigde produkten van de kwekers op de beurs, per advertentie of met hulp van een bomenzoeker. De enorme variatie van het sortiment en de grote kwaliteitsverschillen der produkten zijn oorzaak dat een centrale organisatie waar de exporteurs de produkten der kwekers kunnen kopen, ontbreekt. Enkele malen heeft men tevergeefs geprobeerd een dergelijke organisatie te stichten.

Het bestaande handelssysteem brengt zeer ernstige nadelen mee zowel voor de individuele bedrijven als voor het centrum in zijn geheel. Het belangrijkste bezwaar is de ondoorzichtigheid van de markt; enerzijds kan de exporteur moeilijk het aanbod der kwekers beoordelen, terwijl anderzijds de kwekers zich onmogelijk een duidelijk beeld kunnen vormen van de vraag van de exporteurs. Deze toestand belemmert een gezonde prijsvorming; de prijsschommelingen per produkt worden onnodig vergroot (kleine overschotten of tekorten leiden tot scherpe prijsdaling of prijsstijging). Een tweede bezwaar is de ongewenst krachtige centrumwerking. De kwekers vinden het belangrijk (vooral in slechte tijden) dat de bomenzoeker hun bedrijven gemakkelijk kan bezoeken. Veelal

* Op 4 november 1957 werd de eerste 'toon-tuin' bij Tilburg geopend. Zie ook de Mededelingen Directeur van de Tuinbouw 1957, pag. 803.

Het pakken van boomkwekerijproducten in manden

wordt meer waarde gehecht aan een tuin van matige tot slechte kwaliteit in het centrum dan aan een goede, maar door slechte ontsluiting moeilijk te bereiken tuin in de periferie.

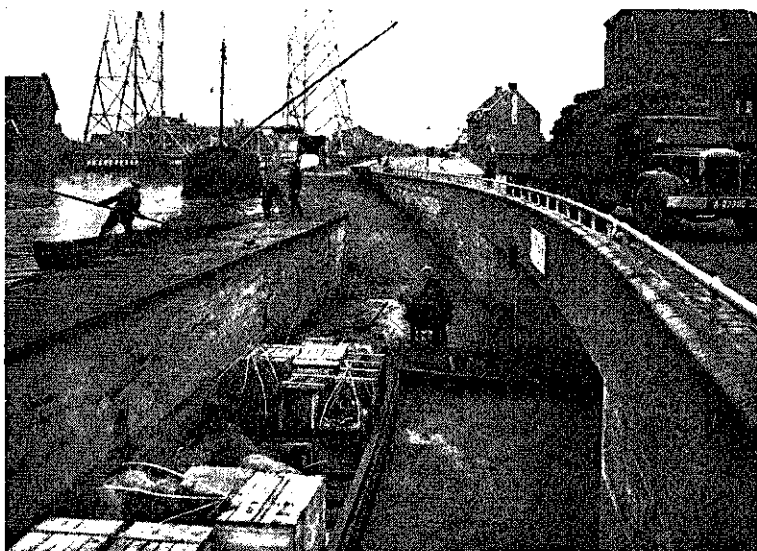
Een centraal verkoopsysteem zou wenselijk zijn omdat de kwekers daarmee tevens zouden beschikken over een samenbindende organisatie. Nu deze ontbreekt, blijven verschillende initiatieven (bijvoorbeeld produktenfondsen) achterwege. Het is zeer gewenst naar mogelijkheden tot verbetering te zoeken. De aard van het produkt en de vele persoonlijke belangen maken echter ingrijpende wijzigingen zeer moeilijk uitvoerbaar.

c. Prijzensysteem

Na de oorlog gelden voor de grote massa boomkwekerijartikelen die voor de export worden verhandeld, vaste maximum- en minimumprijzen. Deze prijzen worden jaarlijks vastgesteld door het Productschap voor Siergewassen, nadat de exporteurs en kwekers hierover overeenstemming hebben bereikt.

De prijsvaststelling geschiedt in hoofdzaak op basis van de marktontwikkeling; in beperkte mate wordt rekening gehouden met de geschatte produktiekosten. De exporteur biedt de produkten op de buitenlandse markt aan tegen een prijs, liggend tussen de geldende maximum- en minimumprijzen, verhoogd met een voor de verschillende afzetgebieden variërend winstpercentage. Met dit prijzensysteem wil men een rustige prijsontwikkeling op de buitenlandse markt bevorderen en abnormaal lage of hoge prijzen voorkomen. Algemeen wordt aangenomen, dat dit systeem inderdaad gunstig werkt. Er kleven echter enkele zeer ernstige bezwaren aan. Ten eerste vormen vaste prijzen bij hoogconjunctuur een ernstig gevaar voor kwaliteitsbederf. In de tweede plaats leiden de vastgestelde prijzen en winstpercentages vooral bij hoogconjunctuur tot het wegvallen van vrijwel ieder risico voor de exporteur. Dat

Overladen van bomen en heesters bestemd voor de export

hierdoor vele kwekers naar de handel worden getrokken, blijkt uit de stijging van het aantal Boskoopse exporteurs van 83 in 1942 tot 144 in 1957. Hierdoor ontstaat het gevaar dat de bona fide handel concurrentie ondervindt van minder vakkundige exporteurs met een zeer kleine omzet. Bovendien wordt door het overschakelen van te veel kwekers op de handel de produktie geschaad. Tenslotte rijst de, vooral voor de kwekers, belangrijke vraag of men bij ernstige prijsdaling de minimumprijzen kan handhaven. Vermoedelijk zal dit, waar produktenfondsen ontbreken, niet het geval zijn. Het wellicht oelangrijkste voordeel van het prijzensysteem is, dat het 'prijzenboekje' vele kwekers een inzicht geeft in de waarde van hun produkten.

5. Arbeidsvoorziening

De grootste belemmering voor uitbreiding van het areaal is waarschijnlijk het reeds enkele jaren

bestaande tekort aan vakbekwame arbeidskrachten. Door het afvloeien van vele jongeren naar andere beroepen wegens gebrek aan werkgelegenheid in de boomkwekerij in de periode 1932-1947 zijn juist de arbeidsproduktieve en vakbekwame werkkrachten in de leeftijd tussen 30 en 45 jaar in de boomkwekerij slecht vertegenwoordigd. Een andere oorzaak van dit tekort is de onvoldoende loondifferentiatie, waardoor nog steeds vele jongeren andere beroepen kiezen. Tenslotte is door verlenging van de leerplicht en de dienstplicht de 'tuinjongen', die vroeger op vrijwel iedere kwekerij aanwezig was, verdwenen.

6. Kapitaalvoorziening

Gegevens over de liquiditeitspositie der bedrijven staan niet ter beschikking. Gezien de gunstige bedrijfsresultaten der laatste jaren mag worden verondersteld dat althans bij de goede bedrijven voldoende middelen voor investering en/of uit-

breiding aanwezig zijn. Het vroeger veel voorkomende verschijnsel dat een boomkwekersknecht (veelal met hulp van de werkgever) langzamerhand zelf een bedrijf opbouwt, is zeldzaam geworden door de hoge investeringskosten, die met de stichting van een modern intensief bedrijf zijn gemoeid.

7. Belangstelling voor onderwijs, voorlichting en onderzoek

De betekenis van onderzoek en voorlichting wordt veelal slechts ingezien wanneer de resultaten leiden tot financieel voordeel op korte termijn. Dan is men snel bereid adviezen op te volgen (stekken, chemische onkruidbestrijding) en zo nodig belangrijke bedragen te investeren (voor drainage in twee jaar f 400 000).

Belangstelling voor een bredere algemeen vormende tuinbouwkundige opleiding is echter slechts in beperkte mate aanwezig. De oorzaak hiervan ligt ongetwijfeld voor een belangrijk deel in het reeds geconstateerde traditionele en gecompliceerde bedrijfstype, de beperkende milieufactoren en de gebreken van het handelssysteem. Binnen deze structuur blijven de resultaten van onderwijs, voorlichting en onderzoek in velerlei opzicht van beperkte betekenis voor de individuele kweker. Voor het onderwijs zal deze situatie zeker nog lange tijd een grote handicap betekenen, die echter door verzwaring van de erkenningseisen grotendeels kan worden geneutraliseerd. Onderzoek en voorlichting kunnen vooral door het aanbevelen van werkwijzen die van de traditionele methoden afwijken, een belangrijke bijdrage leveren tot oplossing van de hier geconstateerde problemen.

8. Samenvatting

De bedrijfsresultaten in het centrum Boskoop en de export van boomkwekerijproducten ontwikkelden zich de laatste jaren zeer gunstig. De op-

pervlakte van het centrum bleef desondanks constant. De volgende omstandigheden belemmeren een expansie en oefenen een ongunstige invloed uit op de produktiekosten. Gebreken in de waterhuishouding, onvoldoende ontsluiting en ongunstige kavelvorm leiden tot grote verliezen aan arbeidsuren. Te geringe specialisatie in de gewassen bemoeilijkt het verkrijgen van gespecialiseerde vak-kennis, belemmert het voeren van een meer economisch bedrijfsbeheer en vergroot de arbeidsbehoefte.

De export van boomkwekerijproducten is zeer conjunctuurgevoelig; de schommelingen in de uitvoer worden nog vergroot door kunstmatige handelsbelemmeringen en het aanvullende karakter van de export. De sterk gestegen behoefte aan groenvoorziening voor de woningbouw kan echter de export stabiel maken. De afzet in het eigen land kan nog worden verbeterd.

Het huidige handelssysteem belemmert een gezonde prijsvorming. Er treden grote prijschommelingen op. Vooral deze schommelingen zijn verantwoordelijk voor de geringe specialisatie in de gewassen. Het stelsel der vaste maximum- en minimumprijzen kan een ongunstige invloed op de kwaliteit uitoefenen en kan leiden tot te grote belangstelling voor de handel ten koste van de produktie. Vrees voor conjuncturomslag is een der oorzaken van de onvoldoende investering en het achterwege blijven van uitbreiding van het areaal. De grootste belemmering voor uitbreiding van het areaal is echter waarschijnlijk het tekort aan vakbekwame arbeidskrachten. Dit tekort is vooral ontstaan door afvloeiing van vele jongeren naar andere beroepen in de periode 1932—1947. De huidige onvoldoende loondifferentiatie werkt eveneens ongunstig.

Onderzoek en voorlichting kunnen een belangrijke bijdrage leveren bij het oplossen van verschillende problemen.

Summary

Problems relating to arboriculture in the Boskoop centre

The favourable economic conditions of the last few years have not passed unnoticed by the arboricultural centre in Boskoop. The results are exceedingly favourable and the export value of the arboricultural products is higher than ever. There are, however, circumstances in Dutch arboriculture which retard further development.

In this article attention is first paid to the conditions which adversely affect the production costs and the quality of the crops. It is also investigated why the arboricultural area is not being extended. It is true that since the war, the production per hectare has increased, but this does not explain why the area has not been extended. Mention is also made of the threatening shortage of successors in these nurseries and of the generally insufficient investments for maintenance and renewal.

It is set out how education, advisory work and research may contribute to this improvement.